

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

на засіданні Вченої ради університету

“ 24 ” листопада 2022 р.

Протокол № 5

Проректор з навчально-методичної
роботи проф. Вернидуб Р.М.

ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

Психодіагностика

освітнього ступеня магістр

(бакалавр/магістр)

галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

(шифр і назва галузі знань)

спеціальності 053 «Психологія»

(код і назва спеціальності)

Освітньо-професійна програма: «Практична психологія» (1.10)

Шифр за навчальним планом ПП09

Київ
2022 рік

Розробники програми: **Ортікова Н.В.**, доктор філософії (PhD) у галузі психології, доцент кафедри практичної психології педагогічного факультету Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

Рецензенти:

Калюжна Є. М., кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка

Євтушенко І.В., кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології педагогічного факультету Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

Обговорено та рекомендовано до впровадження на засіданні Науково-методичної ради НПУ імені М. П. Драгоманова «__» _____ 20 __ року, протокол № _____

Голова НМР _____

____ Р.М.Вернидуб ____

I. Пояснювальна записка

Навчальна програма освітнього компоненту *«Психодіагностика»* складена відповідно до освітньо-професійної програми: *«Практична психологія»* підготовки фахівців освітнього рівня *магістр*, галузі знань *05 Соціальні та поведінкові науки*, спеціальності *053 «Психологія»*.

Предметом вивчення освітнього компоненту є теорія, принципи, інструменти оцінювання і вимірювання індивідуально-психологічних особливостей особистості.

Міждисциплінарні зв'язки.

Зміст освітнього компоненту *«Психодіагностика»* тісно пов'язаний із такими освітніми компонентами: *«Загальна та соціальна психологія»*, *«Психологія розвитку»*, *«Психологія особистості та персонологія»*.

Мета і завдання освітнього компоненту

Метою викладання освітнього компоненту *«Психодіагностика»* є надання студентам системних знань з теоретичних та практичних основ психодіагностики, основних принципів розробки психодіагностичного інструментарію, а також формування у студентів системи основних понять психодіагностики, адекватних уявлень про роль і місце психодіагностичних методик в системі психодіагностичного обстеження, про можливості та обмеження цих методик; забезпечення засвоєння етичних норм, неухильне дотримання яких є обов'язковим для фахівця-психодіагноста.

Основними **завданнями** вивчення освітнього компоненту є: теоретична та практична підготовка студентів з питань постановки психологічного діагнозу; знання психометричних вимог до розробки психодіагностичних методик; розуміння основних етапів психодіагностичного процесу; використання сучасних методів тестування і розпізнавання індивідуально-психологічних властивостей людини.

Основні програмні результати навчання і компетентності згідно з вимогами освітньо-професійної програми:

Результати навчання	Компетентності
<p>ПР1. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.</p> <p>ПР2. Вміти організовувати та проводити психологічне дослідження із застосуванням валідних та надійних методів.</p> <p>ПР3. Узагальнювати емпіричні дані та формулювати теоретичні висновки.</p> <p>ПР4. Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій.</p> <p>ПР5. Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.</p> <p>ПР13. Здатність визначати та здійснювати психологічні заходи щодо психодіагностики та прогнозування конфліктів у групах, колективах та організаціях; прогнозувати конфліктний “потенціал” особистості щодо ескалації конфліктів; визначати можливі конструктивні й деструктивні наслідки професійних деструкцій та деформацій.</p>	<p>ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК2. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.</p> <p>ЗК3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).</p> <p>ЗК4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.</p> <p>СК2. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження з елементами наукової новизни та / або практичної значущості.</p> <p>СК3. Здатність обирати і застосувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності.</p> <p>СК11. Здатність будувати різноманітні технології розвивальних впливів на особистісно-професійний розвиток людини: технології ігromodelювання, технології психоконсультування, психокорекційні технології, технології розвитку аутокомпетентності.</p>

II. Орієнтовний тематичний план

На вивчення освітнього компоненту відводиться 3 кредити ЄКТС 90 годин.

№ з/п	Назви модулів і тем	Кількість годин (заочна(вечірня) форма навчання)				
		Аудиторні	Лекції	Практичні (семінарські)	Лабораторні	СРС
Змістовий модуль I. Психодіагностика як наука та практична галузь знань						
1	Тема 1. Психодіагностика як наукова дисципліна.	0,5	0,5			5
2.	Тема 2. Історія становлення психодіагностики.	0,5	0,5			5
3.	Тема 3. Специфіка психодіагностичного обстеження.	1	0,5	0,5		5
4.	Тема 4. Надійність, валідність і репрезентативність як основні критерії оцінки якості психодіагностичних методик.	1	0,5	0,5		5
Разом за змістовим модулем 1:		3	2	1		20
Змістовий модуль II. Практична психодіагностика						
5.	Тема 5. Вимірювання інтелекту та пізнавальних процесів	1,5	1	0,5		10
6.	Тема 6. Особистісні опитувальники	1	0,5	0,5		10
7.	Тема 7. Проективні методики	1,5	1	0,5		10
8.	Тема 8. Психодіагностика мотиваційно-ціннісної сфери	1	0,5	0,5		10
9.	Тема 9. Психодіагностика міжособистісних взаємин	1	0,5	0,5		10
10.	Тема 10. Візуальна психодіагностика	1	0,5	0,5		10
Разом за змістовим модулем 2:		7	4	3		60
Разом годин:		10	6	4		80

III. Зміст освітнього компоненту за модулями і темами:

Модуль I. Психодіагностика як наука та практична галузь знань

Тема 1. Психодіагностика як наукова дисципліна.

Місце психодіагностики в системі психологічного знання. Психодіагностика як область наукової психології. Предмет психодіагностики. Функції психодіагностики. Види психодіагностики за специфікою об'єкта і типу завдань практичної психології. Соціальні та етичні аспекти тестування. Кваліфікація і професійна відповідальність психолога. Медична, вікова, професійна і педагогічна психодіагностика. Діяльна і конфліктна психодіагностика.

Тема 2. Історія становлення психодіагностики.

Етапи становлення психодіагностики як наукової дисципліни. Дослідження індивідуальних відмінностей Ф. Гальтоном, Дж.Кеттелом. Система тестів А.Біне-Сімона. Поняття розумового віку. Коефіцієнт інтелекту. Використання тестів в цілях відбору та атестації кадрів у 30-ті роки у Франції та США. Розвиток проєктивних методів тестування (К.Юнг, Г.Роршах, К.Морган, Г.Мюррей). Прихильники і супротивники тестів. Вітчизняна історія психодіагностики. Перші психологічні лабораторії. Розвиток психотехніки і педології в 20-ті і 30-ті роки.

Тема 3. Специфіка психодіагностичного обстеження.

Класифікація психодіагностичних процедур. Жорсткоформалізовані методики (тести, опитувальники). Поняття про психологічні тести. Види тестів. Опитувальники. Малоформалізовані методики (спостереження, інтерв'ю, бесіда). Спостереження. Види спостереження. Інтерв'ю. Бесіда. Контент – аналіз як експертно – діагностична процедура психологічного дослідження. Процедура тестування. Підготовчий етап тестування. Умови та основні аспекти процедури тестування. Етапи психодіагностичного процесу. Інструкція та її роль в тестуванні. Клінічний і статистичний підходи до інтерпретації тесту. Діагноз та його види. Ситуаційні змінні: особистісні і поведінкові особливості експериментатора, стресові ситуації, діяльність перед тестуванням. Фактори, що впливають на відповіді обстежуваних: тренування, звичність і досвідченість у тестуванні. Помилки в інтерпретації і використанні тестів. Ставлення до проведення тесту. Фальсифікація і соціальне схвалення. Установки і стиль відповідей.

Тема 4. Надійність, валідність і репрезентативність як основні критерії оцінки якості психодіагностичних методик.

Тестові норми. Статистичні показники розподілу. Середнє значення, медіана, дисперсія. Типи розподілів. Стандартизація шкал. Надійність як стійкість результатів тесту до дії сторонніх факторів. Валідність як

відповідність тесту вимірюваній психічній властивості. Репрезентативність як властивість вибіркової сукупності представляти характеристики генеральної сукупності. Значення репрезентативності для врахування обмежень у сфері застосування тесту. Конструювання тесту. Основні проблеми. Конструювання шкал. Стандартизація тестів. Адаптація зарубіжних тестів. Етапи емпірико-статистичної роботи при адаптації. Комп'ютеризація тестів. Основні вимоги. Позитивні та негативні сторони комп'ютерної версії. Процес адаптації. Постановка психологічного діагнозу.

Модуль II. Практична психодіагностика

Тема 5. Вимірювання інтелекту та пізнавальних процесів

Методики діагностики інтелекту. Визначення особливостей розвитку загального інтелекту за допомогою адаптованого варіанту методики Д.Векслера. Тест структури інтелекту Р.Амтхауера. Прогресивні матриці Дж. Равена як засіб виявлення рівня розвитку невербального інтелекту. Діагностика соціального інтелекту. Тести для діагностування емоційного інтелекту. Тести для психодіагностування креативності. Робота психолога з методиками діагностування особливостей пам'яті («Впізнавання фігур», «Методика визначення короткострокової пам'яті», «Оперативна пам'ять», «Образна пам'ять» та інш.), уваги («Коректурна проба», методика Мюнстерберга (визначення вибіркової уваги), «Таблиці Шульте», методика «Лінійний окомір»), логічного мислення («Прості аналогії», «Складні аналогії», «Порівняння понять», «Числові ряди»).

Тема 6. Особистісні опитувальники

Особистість як об'єкт психодіагностичного дослідження. Особистісні риси як психодіагностична категорія. Теорія рис особистості Р.Кеттела. Підхід Г.Айзенка до психодіагностики особистості. Тест ММРІ як діагностичний інструмент вивчення особистості. Модель «Великої п'ятірки».

Тема 7. Проективні методики

Поняття проєкції. Види проєктивних методик. Теоретичне обґрунтування проєктивного підходу. Методика чорнильних плям Г. Роршаха. Тест тематичної апперцепції К. Морган і Г. Мюррея. Тест вибору кольорів М.Люшера. Психогеометричний тест. Тест «Кар'єра». Тест «Неіснуюча тварина».

Тема 8. Психодіагностика мотиваційно-ціннісної сфери

Методики для вимірювання мотивів і мотивації. Діагностика мотивації досягнень. Методика оцінки рівня домагань Ф. Хоппе. Опитувальник Ш. Річі, П. Мартін «Мотиваційний профіль». Методика ціннісних орієнтації М. Рокича. Методика діагностики особистості на мотивацію до успіху та уникнення невдач Т. Елерса. «Методика діагностики соціально-психологічних установок особистості у мотиваційно-потребнісній сфері» О.Ф. Потьомкіної.

Опитувальник «Якорі кар'єри» Е. Шейна (переклад і адаптація В. Чікер, В. Вінокурової); «Мотивація до кар'єри» А. Ное, Р. Ное, Д. Бахубер, тест-опитувальник Ю. Орлова «Потреба у досягненні цілі».

Тема 9. Психодіагностика сфери міжособистісної взаємодії

Об'єкт і методи психодіагностики міжособистісної взаємодії. Види методів психодіагностики міжособистісної взаємодії.

Класифікація методів психодіагностики міжособистісної взаємодії. Соціометричне дослідження міжособистісних взаємовідносин. Методика діагностики міжособистісних та між групових відносин («соціометрія») Дж. Морено. Методика діагностики схильності особистості до конфліктної поведінки К. Томаса. Діагностика міжособистісних відносин (Т. Лірі). Методика діагностики соціально-психологічної адаптації К. Роджерса та Р. Даймонда. Тест «Психологічна сумісність». Методика діагностики спрямованості особистості Б.Басса (Діагностикачна анкета). Методика діагностики оцінки самоконтролю в спілкуванні М. Снайдера.

Тема 10. Візуальна психодіагностика

Класифікація основних методів візуальної психодіагностики, їх характеристика. Вимоги до використання методів візуальної психодіагностики в роботі практичного психолога. Психодіагностика жестів, пози та ходи. Психологічне значення оформлення зовнішності. Кольорова самопрезентація. Мімічні «формули» універсальних емоцій.

IV. Засоби діагностики успішності навчання

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного оцінювання проводяться відповідно до навчально-методичної карти освітнього компоненту, де зазначено види контролю.

Контроль та оцінювання навчальних досягнень студентів здійснюється у таких формах:

Усна відповідь (доповідь на семінарі):

- вільне володіння матеріалом;
- повнота та логіка викладу;
- чіткість і доведеність формулювань;
- обґрунтованість тверджень;
- посилення на науково-літературні джерела;
- наявність та обґрунтованість власних пропозицій, власної позиції (погляду);
- наявність узагальнень, висновків.

Письмова відповідь (модульна контрольна робота, колоквиум):

- правильність, чіткість, логічність у викладені відповіді на запитання;
- комплексне бачення питання (проблеми);
- вміння виділити головне;
- обрання правильної відповіді;
- наявність та обґрунтованість власних пропозицій, власної позиції (погляду);
- чіткість позначень і акуратність.

Індивідуальне науково-дослідне завдання:

- опрацювання, відбір та інтерпретація науково-літературних джерел;
- наявність узагальнень і висновків;
- наявність та обґрунтованість власної ініціативи , певних завдань, методів тощо;
- оформлення відповідно з вимогами до наукових робіт;
- підготовка доповіді за результатами дослідження;
- захист роботи.

V. Форма підсумкового контролю успішності навчання: залік **Поточна успішність – 100 балів.**

VI. Інформаційні джерела для вивчення освітнього компоненту

Основні:

1. Булах І. Є. Створюємо якісний тест : навч. посіб. для викладачів, учителів та методистів. Київ : Майстер-клас, 2006. 160 с.
2. Бурлачук Л.Ф. Психодіагностика. Учебник для вузов. СПб. : Питер, 2006. 351 с.
3. Галян, І. М. Психодіагностика : навч. Посібник. Київ : Академвидав, 2011. 464 с.
4. Корольчук М.С., Осьодло В.І. Психодіагностика: Навч.посібник для студентів ВНЗ / за ред. М.С.Корольчука. Київ.: Ельга, Ніка-центр, 2012. 400 с.
5. Кухар Л. О. Конструювання тестів. Курс лекцій : навч. посіб. Луцьк, 2010. 182 с.
6. Лемак М.В., Петрище В.Ю. Психологу для роботи: діагностичні методики. Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2012. 616 с.
7. Луценко О.Л. Практичні роботи з психодіагностики. Харків.: ХНУ ім. Каразіна, 2009.
8. Малкова Т.М. Візуальна психодіагностика. Київ. Державний університет телекомунікацій, 2018. 132 с.

9. Моргун В.Ф., Тітов І.Г. Основи психологічної діагностики. Навч.пос. для студ. вищ. навч. закл. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2009. 464с.
10. Самошкіна Л.М. Психодіагностика: навч. наоч. посіб. з мультимедійним курсом /Під ред. чл.- кор. АПН України, професора О.Л. Носенко. Донецьк.: Вид-во ДНУ, 2012. 448 с.
11. Скребець В.О. Основи психодіагностики: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ. : Слово, 2003. 192 с.
12. Терлецька Л.Г. Вікова психологія і психодіагностика : підручник. Київ. : Видавничий дім «Слово», 2016. 608 с.
13. Щекин Г. Визуальная психодиагностика. Киев: Издательство «Персонал», 2011. 616 с.

Додаткові:

14. Агаєв Н.А., Кокун О.М., Пішко І.О., Лозінська Н.С., Остапчук В.В., Ткаченко В.В. Збірник методик для діагностики негативних психічних станів військовослужбовців: Методичний посібник. Київ.: НДЦ ГП ЗСУ, 2016. 234 с.
15. Чала Ю.М., Шахрайчук А.М. Психодіагностика: навчальний посібник. Харків: НТУ «ХП», 2018. 246 с.
16. Щербакова І.М. Психодіагностика професійного самовизначення особистості. Суми: Видавництво СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2012. 324 с.

Інформаційні ресурси

17. Реєстр тестових методик в Україні. URL: <https://vpa.org.ua/test-committee/reestr-testovih-metodik-ukrayni/>
18. Дитячий психолог. Перший український сайт для батьків та дитячих психологів. URL: <https://dytpsyholog.com/>
19. Психологічні тести онлайн. URL: <https://psyttests.org/>